

Євтух Микола Борисович,

*доктор педагогічних наук,
дійсний член (академік) НАПН України, професор,
головний науковий співробітник відділу історії педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України*

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО РОБОТИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

За роки незалежності в Україні визначено нові пріоритети розвитку освіти, створено відповідну правову базу, розпочато практичне реформування галузі на основі ухваленої Урядом Державної національної програми «Освіта». «Україна XXI століття» [1], у якій визначено основні шляхи реформування освіти.

Останнім часом Кабінетом Міністрів та МОН України ухвалило низку законів, постанов, наказів та розпоряджень, які вказують на поліпшення навчально-виховного процесу. Це зокрема: Закон України «Про вищу освіту» (2002), Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу» (2010) та ін.

Надзвичайно важливим є те, що Кабінет Міністрів України ухвалив Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (2016), яка потребує підготовки висококваліфікованих вчителів, з високим рівнем володіння теорією та практикою проектування, практичного втілення інноваційного навчання як школярів, так і фахівців вищої освіти; необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, безумовно розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності як зазначається в Концепції Нової української школи, забезпечують психолого-педагогічний комфорт і сприяють вияву творчості школярів [2, с. 11].

Нова українська школа — це ключова реформа Міністерства освіти і науки України. Головна її мета — створити школу, в якій буде приємно навчатися і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається нині, а й вміння застосовувати їх у житті. Нова

українська школа — це школа до якої приємно ходити учням. Тут уважно прислуховуються до їхньої думки, вчать критично мислити, не боячись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Водночас, батькам теж подобається відвідувати цю школу, адже тут панують співпраця та взаєморозуміння. До роботи у Новій українській школі повинні готувати майбутніх учителів заклади вищої освіти, керуючись вимагати сьогодення та використовуючи вітчизняний досвід їх практичної підготовки.

Нову українську школу неможливо уявити без інновацій. Необхідні зміни стосуються її змісту, форм, методів і засобів навчання. Пошуки шляхів удосконалення системи національної освіти в цілому та початкової зокрема привели до ідеї впровадження в освітній процес, починаючи з 1-го класу, такого методичного явища як інтеграція навчання.

У Концепції «Нова українська школа» зазначено, що навчальний матеріал можна інтегрувати в змісті споріднених предметів або вводити до складу предметів у вигляді модулів. з 1 вересня 2018-2019 навчального року, у навчальних планах початкової школи поруч із такими предметами, як математика, рідна та іноземні мови, введений інтегрований курс «Я досліджую світ», який інтегрує в собі зміст освітніх галузей: «Громадянської, соціальної і здоров'язбережувальної», «Природничої» - із залученням змісту інших галузей: «Технологічної», «Мовно-літературної», «Математичної», «Мистецької». Він має на меті розширити елементарні знання учнів про предмети та явища природи та соціуму, розкрити в доступній формі зв'язки між неживою і живою природою та впливам людини на природу, виховувати любов до Батьківщини, формувати вміння аналізувати, оцінювати, систематизувати, узагальнювати об'єкти та явища, визначати закономірність зв'язків між ними, виробляти практичні уміння і навички [3, с. 34].

Вчителям пропонується два варіанти впровадження інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в освітній процес початкової школи — за програмою НУШ-1 (розробленою під керівництвом академіка О.Я. Савченко) та програмою НУШ — 2 (розробленою під керівництвом професора р. Шияна). Слід зазначити, що інтеграція в цьому курсі здійснюється за тематичним принципом. Кожний тиждень присвячений комплексному вивченню актуальної для першокласників теми, наприклад, «Знайомство зі школою», «Наш клас», «Дорога до школи» та ін.

Інтеграція здійснюється через між предметні зв'язки під час організації групової та парної роботи, а також самостійної роботи першокласників. Таким чином комплексне застосування знань з різних предметів, озброєння учнів такими знаннями — актуальне завдання початкової школи.

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

Одним із пріоритетних завдань, на нашу думку, є вдосконалення освітнього простору, який би відповідав потребам сьогодення, і водночас забезпечував такий розвиток освітньої сфери держави, який би мав власні переваги та досягнення. Саме цьому сприятиме формування людини з новим творчим інноваційним мисленням, яка могла б самовдосконалюватись, реалізовувати себе та генерувати конструктивні пропозиції з наступним їх втіленням у практичну професійну та суспільну діяльність.

Важливим напрямом формування людини з новим типом мислення є підготовка вчителя для Нової української школи, що стає певним викликом для закладів вищої освіти педагогічного спрямування і висуває питання докорінної перебудови освітнього процесу підготовки майбутніх фахівців у сучасних вітчизняних закладах вищої освіти. Слід акцентувати на окремих положеннях Концепції Нової української школи, які потребують особливої уваги як з боку вчителів, так і з боку батьків і громадськості в цілому. Це зокрема: педагогіка партнерства; готовність до інновацій; нові стандарти і результати навчання; автономія школи і вчителя, фінансування освіти [4, с. 106]. Нас непокоїть те, що саме зараз, коли освіта потребує збільшення впливання коштів на модернізацію та подальший її розвиток Уряд України навпаки скоротив її фінансування. Виокремлено такі ключові компоненти Нової української школи: новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві; умотивований учитель, який має свободу творчості і розвивається професійно; наскрізний процес виховання, який формує цінності; децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію; педагогіка, яка ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками; орієнтація на потре-

би учня в освітньому процесі; дитино центризм; нова структура школи, яка зможе засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя; сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови; засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише в приміщенні закладу освіти [4, с. 107].

Визначено 10 ключових компетентностей Нової української школи: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою (уміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття думки, почуття, факти, застосування мультимедійних засобів); здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ — у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час; усвідомлення ролі ефективного спілкування; спілкування іноземними мовами (уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово, усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо)) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів, уміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування); математична компетентність (культура логічного і алгоритмічного мислення); уміння застосовувати математичні смислові та геометричні методи для вирішення прикладних завдань у різних сферах діяльності; здатність до розуміння і використання простих математичних моделей; уміння будувати такі моделі для вирішення проблем; основні компетентності у природничих науках і технологіях (наукове розуміння природи і сучасних технологій, здатність застосовувати його в практичній діяльності, уміння застосовувати науковий метод, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, обирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати); інформаційно-цифрова компетентність передбачає впевнене, критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні; інформаційна й медіа грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібернетиці; розуміння етики роботи і інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо); уміння вчитися впродовж життя (здатність до пошуку, засвоєння нових знань і навичок (власного і колективного)); зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками; вміння визначати навчальні цілі

та способи їх досягнення, вибудувувати свою освітньо-професійну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, вчитися впродовж життя [4, с. 107].

Спільними для зазначених компетентностей визначено уміння читати і розуміти прочитане, уміння висловлювати думку усно і письмово, критичне мислення; здатність логічно обґрунтовувати позицію, виявляти ініціативу, творити; уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення, уміння конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект; здатність працювати в команді [4, с. 107]. Процеси, які відбуваються у суспільному житті, вимагають від сучасних фахівців застосовувати нестандартні рішення та вміння гнучко діяти в динамічних умовах соціуму. Це стимулює пошук ефективних методів і прийомів навчання, інноваційних освітніх технологій. Інноваційна педагогічна діяльність — це заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду цілеспрямована педагогічна діяльність, орієнтована на зміну й розвиток освітнього процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої освітньої практики.

Ми цілком поділяємо думку академіка І.А. Зязюна, що в процесі суспільних перетворень центральною фігурою є вчитель. Адже від його образу, соціальної позиції, ціннісно-цільових установок залежать результати професійної спроможності кожної людини. Практична реалізація сучасних освітніх завдань на сьогодні, як справедливо зазначають О.М. Сергійчук та Ю.М. Багно, неможлива без підвищення ефективності професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах педагогічного спрямування, тому, що вчитель є носієм духовного, інтелектуального, творчого потенціалів, детермінує розвиток людини та суспільства [5, с. 102].

Створення Нової української школи — процес нелегкий, тривалий і творчий. Це ставить завдання шукати нові підходи при підготовці вчителя у вищих навчальних закладах педагогічного спрямування, в організації методичної роботи, в проведенні курсової перепідготовки, а також у плануванні наукових досліджень ■.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). Київ: радуга, 1997.

2. Нова українська школа: poradnik dla vchiteliv / za zag. red. N.M. Bibik. Kyiv: Litera DTD, 2018. 160 s.
3. Колган Т.В. Нова українська школа — нові підходи до навчання й викладання. *Наукова скарбниця Донеччини*. Слов'янськ, 2018. №1.
4. Євтух М.Б., Терентьєва Н.О. Підготовка фахівця для Нової української школи як один із напрямів формування людини з новим типом мислення. *Наукова скарбниця Донеччини*. Слов'янськ, 2018. №1.
5. Сергійчук О.М., Багно Ю.М. Роль вчителя Нової української школи у реформуванні початкової освіти. *Наукова спадщина академіка Івана Зязюна у вимірах сучасності та майбутнього*: матер. III Міжнародної науково-практичної конференції (11-12 квітня 2019 р., м. Чернігів). Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2019. С. 174.

Караман Олена Леонідівна,

*доктор педагогічних наук, професор,
директор навчально-наукового інституту педагогіки і психології
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»*

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА З БАТЬКАМИ

Природні та екологічні катастрофи, військовий конфлікт на сході України, руйнування небезпечних промислових об'єктів спричинив масові посттравматичні стресові розлади у населення, які призвели до різкого зростання кількості дітей з різними психофізичними вадами в розвитку (хворобами нервової системи; затримкою психічного розвитку, інтелектуальними порушеннями, порушеннями мовлення; розладами спектру аутизму; порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарата та ін.). Основними проблемами дітей з психофізичними вадами є рівний доступ до освіти та соціальна стигматизація (виключення із соціуму), що призводить до порушення процесів адаптації та інтеграції в суспільство як повноцінних громадян. А тому створення системи **інклюзивної освіти**, що передбачає навчання дітей з особливими потребами у звичайних закладах освіти **за місцем їх проживання**, стало пріоритетним напрямом рефор-